

Tablice – pamięć wiecznie żywa – część XVI

Profesor Antoni Rodziewicz-Bielewicz

Profesor Antoni Rodziewicz-Bielewicz – wybitny polski metalurg, autor licznych prac z zakresu teorii walcownictwa oraz maszyn hutniczych, profesor Akademii Górniczej. Patron nagrody naukowej przyznawanej w AGH.

foto: Muzeum AGH

Antoni Rodziewicz-Bielewicz urodził się 17 lipca 1870 roku w Iłuszkcie w Kurlandii – obecnie Łotwa. W rodzinnym mieście ukończył niemiecką szkołę powszechną, a następnie gimnazjum realne w Wilnie. W 1890 roku rozpoczął studia na Wydziale Mechanicznym Instytutu Politechnicznego w Petersburgu, które ukończył w 1895 roku uzyskując stopień inżyniera technologa. Pracę zawodową rozpoczął od asystentury w Bałtyckiej Fabryce Okrętów w Petersburgu (1895–1896). Następnie pracował w Petersburskim Towarzystwie Fabrykacji Drutów i Gwoździ. Wkrótce naraził się swoim zwierzchnikom, którym nie odpowiadały Jego rewolucyjne poglądy i został zmuszony do opuszczenia Petersburga. W 1897 roku wyemigrował do Duisburga w Niemczech, gdzie pracował jako konstruktor w Duisburger Maschinenfabrik, a potem w Deutsche Maschinenfabrik. W 1898 roku został wydelegowany do nadzorowania montażu maszyn dostarczanych przez tę fabrykę do Niżniednieprowskiej Huty Żelaza w Jekaterynosławiu w Rosji. W latach 1901–1906 kierował połączonym biurem Jekaterynosławskiego Kramatorskiego Metalurgicznego Towarzystwa i Towarzystwa Akcyjnego Mitzner-Gamper w Sosnowcu. W latach 1906–1911 był konsultantem kil-

ku zakładów hutniczych, był również rejonowym inżynierem Stowarzyszenia Dozoru Kotłów i Silników w Południowej Rosji. Niezależnie od działalności zawodowej prowadził także działalność dydaktyczną i naukową. Rozpoczął ją jako nauczyciel geometrii wykreślnej i rysunku technicznego w Wyższej Szkole Górniczej w Jekaterynosławiu (1906–1911). Już w 1902 roku został wysłany przez szkołę do Dusseldorfu celem zwiedzenia wystawy przemysłowej oraz zaznajomienia się z metodami nauczania kierunków zawodowych w wyższych uczelniach technicznych w Niemczech. W 1911 roku otrzymał nominację na profesora nadzwyczajnego w Dońskim Instytucie Politechnicznym w Nowoczerkasku i wykładał tam w latach 1911–1918. Objął kierownictwo Katedry Technologii Mechanicznej, w której w szczególnie sposób rozwinął zasady konstruowania i technologię budowy maszyn hutniczych, prowadził również wykład z maszyn górniczych, obejmujący m.in. konstrukcję wentylatorów, sprężarek i pomp. W 1916 roku otrzymał tytuł profesora zwyczajnego. Przez cztery lata był sekretarzem Wydziału Górniczego, a w latach 1915–1917 pełnił funkcję dziekana. Jako przedstawiciel Instytutu w 1913 roku zwiedził zakłady przemysłowe Górnego Śląska i opisał jego przemysł żelazny w pracy „Postępy walcownictwa” (1913). Po wybuchu rewolucji październikowej, w 1918 roku przedostał się do Rygi, gdzie w charakterze profesora kontraktowego w Uniwersytecie Łotewskim, prowadził wykłady z obróbki stali pod ciśnieniem.

W wyniku inicjatywy prof. H. Korwina-Krukowskiego i rektora AG A. Hoborskiego przeniósł się do Krakowa i z dniem 1 września 1921 roku, jako profesor zwyczajny, w Akademii Górniczej objął kierownictwo Katedry Mechaniki Hutniczej. W bardzo krótkim czasie zyskał uznanie kolegów i przełożonych, zarówno jako uczony, jak i dydaktyk. Pracował m.in. w Komisji do spraw opracowania programu studiów dla IV roku. Udało Mu się przekonać władze, przełożonych i kolegów, że akademia powinna powołać do życia oddzielny Wydział Hutniczy. 18 listopada 1921 roku odbyły się wybory pierwszego dziekana i organizatora Wydziału Hutniczego, został nim prof. inż. A. Rodziewicz-Bielewicz.

W tym samym czasie, dla właściwego zorganizowania uczelnianej Biblioteki Głównej, powołano 3-osobową senacką Komisję Biblioteczną, której został przewodniczącym. Funkcję tę sprawował w przez jeden rok akademicki. Następnie 20 lutego 1922 roku wybrany został do Komisji Opracowania Planu Organizacyjnego AG na okres piętnastoletni. Jego wcześniejszy wybór na Dziekana Wydziału Hutnictwa został potwierdzony 19 czerwca 1922 roku podczas przeprowadzonych wyborów na rok akademicki 1922/1923. Profesor A. Rodziewicz-Bielewicz został wybrany dziekanem – już utworzonego – Wydziału Hutniczego. Niestety dziekanem był bardzo krótko. Zmarł 19 października 1923 roku w Szpitalu Krajowym w Cieszynie. Pochowany został na cmentarzu Rakowickim w Krakowie.

Prof. Antoni Rodziewicz-Bielewicz (w środku), wraz z profesorami i pierwszymi absolwentami – hutnikami, po obronie p/rojektu dyplómovego w AG w dniu 23 czerwca 1923 r.

foto: Muzeum AGH

Profesor A. Rodziewicz-Bielewicz był wybitnym specjalistą w dziedzinie walcownictwa i maszyn hutniczych, a Jego autorytet naukowy był uznawany przez ówczesne środowisko hutników europejskich, szczególnie zaś rosyjskich. Jego nazwisko przez wiele lat przewijało się w licznych książkach i bibliografiach. Jednym z teoretycznych osiągnięć profesora jest teza, że kąta walcowania można podwoić, gdy pasmo zostało już przez walce uchwycone. Uzasadnienie tego faktu znajduje się w pracy „O kącie uchwytu metalu” – (1913). Innym osiągnięciem jest wykrycie na drodze doświadczalnej rozkładu nacisku metalu na walce. Pozostawił po sobie około 20 prac drukowanych z zakresu walcownictwa oraz wiele mniejszych artykułów w czasopiśmie technicznych. W latach 1907–1917 publikował w rocznikach „Postępy walcownictwa” (Uspiechy Prokatnogo Diela), przy czym łącznie dziesięć roczników obejmuje około 800 stron druku. W zakresie maszyn hutniczych wydał bardzo cenną pracę „Dietali prokatnych ustroistw”, z atlasem złożonym z 19 tablic. W rękopisie zostawił obszerną pracę „Teoria i praktyka walcownictwa i zasady kalibrowania walców”. Swoje artykuły ogłaszał w „Przełądzie Technicznym”, publikował również w języku niemieckim.

Poza pracą pedagogiczną profesor prowadził ożywioną działalność społeczną na terenie akademii oraz był czynnym członkiem Krakowskiego Koła Stowarzyszenia Polskich Inżynierów Górniczych i Hutniczych, w latach 1921–1923 pełnił funkcję sekretarza.

Pomimo krótkiego związku z akademią, profesor Rodziewicz-Bielewicz niezwykle trwale wpisał się w jej historię i tradycję.

Krótko po śmierci ufundowano tablicę pamiątkową poświęconą Jego pamięci,

KU PAMIĘCI
ANTONIEGO
RODZIEWICZA-BIELEWICZA
PIERWSZEGO DZIEKANA
WYDZIAŁU HUTNICZEGO AK. GÓR.
ZMARŁEGO 19 X 1923 R.
PIERWSI INŻYNIEROWIE HUTNICY

Tablica wykonana jest z czarnego kamienia z białymi napisami i jest dość małych rozmiarów – 30x40 cm. Jej fundatorzy i pierwotne miejsce jej umieszczenia nie są dokładnie znane. Z jej treści wynika, że jej fundatorami byli inżynierowie hutnicy, absolwenci Wydziału Hutniczego z 1923 roku. Dyplom nr 1 inżyniera hutnika wręczono 23 marca 1923 roku. Dlatego prawdopodobnie wmurowano tablicę w 1924 roku w budynku AG na Krzemionkach. Tam też w latach 1922–1947 mieściła się Katedra Budowy

for. Z. Sulima

Maszyn Hutniczych, którą kierował w latach 1921–1923, tam też mieścił się Wydział Hutniczy. Późniejsze dzieje tablicy są niezwykle barwne i zagadkowe. W niektórych publikacjach można natrafić na informację, że została zniszczona przez Niemców podczas okupacji. W wyniku rozmów z najstarszymi pracownikami AGH można zaryzykować następującą wersję tej historii. Tablica ocalała i była dalej prezentowana na Krzemionkach. Z chwilą oddania do użytku w 1958 roku pawilonu B-4, rozpoczęto przygotowania do opuszczenia przez AGH budynku na Krzemionkach. Wtedy też tablicę przeniesiono do B-4 i zamontowano w sali posiedzeń Rady Wydziału Metalurgicznego, na parterze. Tam umieszczona była do 1980 roku. Następnie przeniesiono ją na krótko i bez montażu do gabinetu prof. W. Leskiewicza – pokój 208. Później wmurowano ją w sali wykładowej – 209, na II piętrze. Podczas remontu sali, najprawdopodobniej w 1996 roku, tablica miała być wykuta i przekazana do Muzeum Historii i Techniki AGH. Sala została wyremontowana i zmieniono jej wystrój, uniemożliwiający zamontowanie tablicy. Z początkiem 2013 roku rozpocząłem przygotowania materiałów o profesorach AGH zamieszczanych w cyklu „Tablice – pamięć wiecznie żywa”. W tym celu zwiedziłem niemal wszystkie pomieszczenia akademii. Sporządziłem dość pokazną listę nazwisk, próżno tam było szukać nazwiska obecnego bohatera tego cyklu. I było tak do czasu, dopóki nie natrafiłem na książkę *90 lat Metalurgii w fotografiach i wspomnieniach*. Na wielu znajdujących się tam zdjęciach widoczna była tablica i portret profesora. Tablica, której nie znałem. Trzeba było działać, nie ważne są detale. Ważne jest to, że we wrześniu 2014 roku tablica powróciła do sali wykładowej 209. Osadzona w nowej, pięknej, kutej ra-

mie, tylko portretu nie ma. Tak szczęśliwe zakończenie tej sprawy to bardzo duża zasługa prof. Janusza Majty – Kierownika Katedry Plastycznej Przeróbki Metali Wydziału Metali i Informatyki Przemysłowej. Zaangażowanie profesora Majty w sprawę tablicy, było również szczęśliwe. Rzecz można, że prof. Rodziewicz-Bielewicz „odwdzieczył” się, ale o tym na końcu.

Należy odnotować, że w latach 1927–1939 działało na AG Koło Metalurgów im. Antoniego Rodziewicza-Bielewicza.

Jednakże najważniejszym potwierdzeniem obecności profesora A. Rodziewicza-Bielewicza w życiu AGH jest nagroda Jego Imienia. Na posiedzeniu Senatu AGH 3 maja 1984 roku, ówczesny Rektor AGH prof. Antoni S. Kleczkowski zaproponował przyznawanie nagród noszących imię zasłużonych profesorów. Dziekan Wydziału Metalurgicznego prof. Jerzy Frydrych zaproponował w imieniu Rady Wydziału ustanowienie nagrody imienia prof. Antoniego Rodziewicza-Bielewicza. Wśród wielu propozycji, tylko dwie mogły zostać zrealizowane. Propozycja ta została zaakceptowana, a rektor dodał, że „nagrody imienia” będą nosiły nazwiska profesorów, którzy zasłużyli się na odcinku nauk górniczych i hutniczych. Jakże zasługi i dokonania profesora musiały być znaczące i ponadczasowe, iż ponad 60 lat po śmierci ustanawia się nagrody Jego imienia. Pierwsze nagrody przyznano w 1985 roku. Od 1989 roku decyzją Senatu AGH nagroda przyznawana jest w latach parzystych. Konkurs o Nagrodę Imienia Profesora Antoniego Rodziewicza-Bielewicza za wybitne prace naukowe, obejmujące zagadnienia mieszczące się w zakresie hutnictwa i dyscyplin ściśle związanych, zawierające elementy nowości w stosunku do aktualnego stanu wiedzy, nauki i techniki w świecie. Regulamin nagrody prof. Anto-

niego Rodziewiczza-Bielewicza stanowi, że: nagroda jest jednostopniowa i przyznawana co dwa lata, w latach parzystych, do konkursu mogą być zgłaszane prace naukowe opublikowane nie wcześniej niż 3 lata przed datą ogłoszenia konkursu, obejmujące zagadnienia mieszczące się w dziedzinie hutnictwa i dziedzin ściśle z nim związanych i zawierające elementy nowości w stosunku do aktualnego stanu wiedzy, nauki i techniki w świecie, do konkursu mogą zgłaszać prace (indywidualne lub zespołowe) tylko pracownicy Akademii Górniczo-Hutniczej, wysokość nagrody wynosi czterokrotną stawkę, udział (procentowy lub kwotowy) członków zespołu w nagrodzie ustala Jury, Jury może nie przyznać nagrody, jeżeli przedłożone prace nie prezentują odpowiedniego poziomu naukowego. Tytułem do nagrody są wybitne osiągnięcia w dziedzinie dydaktyki. Termin zgłaszania do Jury Konkursu (dla wszystkich nagród imienia) upływa 30 kwietnia. Obrady Jury Konkursu są tajne. Wręczenie nagrody odbywa się podczas Inauguracji Roku Akademickiego. Ogłoszenie konkursu publikowane jest w Biuletynie – Magazynie Informacyjnym AGH, w Internecie na stronie głównej AGH oraz za pośrednictwem plakatów na

fot. Z. Sulima

Rektor AGH prof. T. Słomka uroczystie wręcza Nagrodę Imienia Profesora Antoniego Rodziewiczza-Bielewicza prof. J. Majcie

terenie AGH. Tak też było i w tym roku – 4 października – podczas inauguracji roku akademickiego 2014/2015 wręczono Nagrodę Imienia Profesora Antoniego Rodziewiczza-Bielewicza. Jury Konkursu przyznało w 2014 roku nagrodę zespołowi pracowników Wydziału Inżynierii Metali i Informatyki Przemysłowej w składzie: prof. Janusz Majta, dr inż. Krzysztof Muszka za cykl dwudziestu monotematycznych publikacji dotyczących wpływu drogi odkształcenia na jakość

wyrobów odkształczanych plastycznie. Historia zatoczyła koło. Tablica powróciła na stare miejsce. Profesor J. Majta zaangażował się w poszukiwania tablicy poświęconej prof. A. Rodziewiczowi-Bielewiczowi, a następnie otrzymał nagrodę naukową Jego imienia. Czyż nie jest to zaskakujący zbieg okoliczności? No cóż – historia magistra vitae est.

Hieronim Siński
Biblioteka Główna AGH

Budynek D-1 ma patrona

20 października 2014 roku odbyła się uroczystość nadania imienia Profesora Zbigniewa Engela budynkowi D-1. Patronami uroczystości byli Rektor AGH prof. Tadeusz Słomka i Dziekan Wydziału Inżynierii Mechanicznej i Robotyki prof. Antoni Kalukiewicz. Odświeżenie tablicy dokonali Rektor AGH wraz z Prezydentem Miasta Krakowa prof. Jackiem Majchrowskim. W holu budynku tablicę z popiersiem Profesora odsłoniła Jego małżonka pani Maria Engel wraz z Dziekanem Wydziału Inżynierii Mechanicznej i Robotyki. Uroczyste odsłonięcie tablic poświęconych Profesorowi poprzedziło seminarium: „Wibroakustyka w technice, medycynie i kulturze”. Tematem przewodnim seminarium były inspiracje naukowo-badawcze prof. Zbigniewa Engela. Obrady prowadzili: prof. Andrzej Golaś oraz prof. Jerzy Wiciak. Wśród wielu znamienitych

gości głos zabrali: prof. Tadeusz Słomka, prof. Antoni Kalukiewicz, prof. Eugeniusz Kozaczka, Przewodniczący Komitetu Akustyki PAN, przyjaciele i wychowankowie profesora Engela: prof. Wojciech Bątko i prof. Janusz Kowal z Akademii Górniczo-Hutniczej, prof. Czesław Cempel z Politechniki Poznańskiej, prof. Danuta Koradecka, Dyrektor Centralnego Instytutu Ochrony Pracy – PIB, prof. Józef Nizioł z Politechniki Krakowskiej, Prof. Czesław Kundera, Prorektor Politechniki Świętokrzyskiej, prof. Zbigniew Dąbrowski z Politechniki Warszawskiej, a także prof. Adam Lipowczan z Głównego Instytutu Górnictwa w Katowicach oraz prof. Andrzej Dobrucki z Politechniki Wrocławskiej.

dr hab. inż. Janusz Piechowicz

fot. Z. Sulima

